

АЖ АХУЙ НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4-р хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж байгаатай холбоотойгоор уг хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлын тооцоог боловсрууллаа.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн төслийн зорилт нь аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар ногдуулах, уг албан татварыг төсөвт төлөх, тайлагнахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах бөгөөд уг хуулийн харилцаанд оролцогч аж ахуйн нэгж болон татварын албатай холбоотой зардлыг тооцсон болно.

НЭГ.ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

1.Хуулийн этгээдийн зардлыг аргачлалд зааснаар дараах байдлаар тооцов.
Үүнд:

1.1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох:

Уг хуулийн төсөлд зааснаар хуулийн этгээд нь орлого, зардлаа тооцож албан татварын тайланг жилд дөрвөн удаа гаргаж, тайлангаар ногдуулсан татварыг төсөвт төлөхөөр тусгасан.

Гүйцэтгэх үүрэг

- Санхүүгийн анхан шатны баримтуудыг бүрдүүлэх;
- Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тайлан, тодруулга, мэдээ болон хуульд заасан холбогдох бусад суутган татвартай холбоотой тайлан гаргах;
- Тайлангаар ногдуулсан аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварыг төсөвт төлөх.

1.2. Зардлыг тооцох:

Зардлыг тооцохдоо аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын 2024 оны жилийн эцсийн тайлангийн үзүүлэлтэд үндэслэн тооцсон. Аж ахуйн нэгжийг борлуулалтын орлогын хэмжээгээр нь долоо ангилж, хуулийг хэрэгжүүлэх үүрэг бүхий албан хаагчийн тоог 1-5, үндсэн цалинг 792,000-4,000,000 төгрөг байхаар сонгон авч тооцоонд ашиглав.

Уг долоон ангилалд хамаарч буй аж ахуй нэгжүүдийн жигнэсэн дундаж үндсэн цалингийн хэмжээг тооцохдоо нэг аж ахуй нэгжийн тайлан гаргах албан хаагчийн сарын үндсэн цалин 1,002,236 төгрөг байхаар байна.

Ажлын хөлс=Үндсэн цалин × Ажиллах хугацаа

/мянган төгрөг/

№	Үзүүлэлт	6 тб.-с дээш	2.5 -6.0 тб.	1.5-2.5 тб.	0.3-1.5 тб.	50-300 сая	50 сая хүртэлх	Бусад
1	Үндсэн цалин /сар/	4,000.0	3,500.0	3,000.0	2,500.0	2,000.0	1,500.0	792.0
2	Ажиллах хугацаа /цаг/	24.4	24.4	11.8	10.3	8.2	5.8	1.2
3	Ажлын хөлс	581.0	508.3	210.7	153.3	97.6	51.8	5.7

Үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацаа:

Аж ахуй нэгжүүдийг борлуулалтын орлогоос нь хамааруулан 7 ангилж, ангилал тус бүрд хамаарах аж ахуй нэгжүүдийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацааг аргачлалын хүснэгт 1-д тодорхойлсон загварын дагуу доорх байдлаар тодорхойлов.

/ААН-үүдийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацаа/

№	Ерөнхий үйл ажиллагаа	6 тб.-с дээш	2.5 -6.0 тб.	1.5-2.5 тб.	0.3-1.5 тб.	50-300 сая	50 сая хүртэлх	Бусад
1	Үүрэгтэй танилцах, судлах	120	120	15	15	15	15	15
2	Мэдээлэл цуглуулах	120	120	120	30	30	15	3
3	Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	3	3	7	7	7	7	7
4	Тооцоо хийх	120	120	120	120	20	20	3
5	Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	45	45	45	45	45	45	5
6	Алдааг засах	2	2	10	10	10	10	2
7	Тоо баримтыг боловсруулах	120	120	120	120	120	15	3
8	Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	10	10	10	10	10	10	10
9	Дотоод хуралдаан (зөвлөгөөн)	480	480	30	30	30	5	
10	Бусадтай хамтран хийх хуралдаан (зөвлөгөөн)	60	60	60	60	10	10	
11	Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	8	8	8	8	30	30	
12	Олшруулах, архивлах, тараах	15	15	15	15	15	15	2
13	Төрийн захиргааны	240	240	30	30	30	30	2

	байгууллагаас шалгах							
14	Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	90	90	90	90	90	90	3
15	Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	15	15	15	15	15	15	3
16	Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд	15	15	15	15	15	15	15
Нийт дүн /цагаар/		24.4	24.4	11.8	10.3	8.2	5.8	1.2

Үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацаа нь аж ахуйн нэгжүүдийн хэмжээнээс хамааран харилцан адилгүй 1.2-24.4 цаг байхаар байна. Нийт аж ахуйн нэгжүүдийн жигнэсэн дунджаар нэг аж ахуйн нэгж үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхэд 265 минут буюу 4.42 цагийг зарцуулахаар байна.

Зардал (ҮА тус бүрийн)=Хугацаа × Ажлын хөлс

/мянган төгрөг/								
№	Ерөнхий үйл ажиллагаа	6 тб.-с дээш	2.5 -6.0 тб.	1.5-2.5 тб.	0.3-1.5 тб.	50-300 сая	50 сая хүртэлх	Бусад
1	Ажлын хөлс /сар/	4,000.0	3,500.0	3,000.0	2,500.0	2,000.0	1,500.0	792.0
2	Үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацаа /цаг/	24.4	24.4	11.8	10.3	8.2	5.8	1.2
3	Зардал /сар/	581.0	508.3	210.7	153.3	97.6	51.8	5.7

Аж ахуй нэгжийн борлуулалтын орлогын хэмжээнээс нь хамааруулан тухайн аж ахуй нэгжүүдийн зардлын хэмжээг тооцоход 5.7-581.0 мянган төгрөг байх бөгөөд жигнэсэн дунджаар нэг аж ахуй нэгжийн зардал 12,933.8₮ байхаар байна.

1.3. Тоон үзүүлэлтийг тооцох:

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын ирүүлбэл зохих 215,522 хуулийн этгээд байх бөгөөд 2024 онд 176,637 хуулийн этгээд тайлан ирүүлсэн. Нийт тайлан ирүүлбэл зохих аж ахуй нэгжүүдийг жилийн татвар ногдуулах орлогоор нь авч үзвэл 6 тэрбум төгрөгөөс дээш орлоготой 317 аж ахуй нэгж, 50 саяас 6 тэрбум хүртэл орлоготой 54,062 аж ахуй нэгж, 50 сая хүртэл орлоготой 47,688 аж ахуй нэгж, бусад 74,570 аж ахуй нэгж байна.

Тоон үзүүлэлт=Тохиолдлын тоо × Давтамжийн тоо

Ангилал	Тоон үзүүлэлт	Тохиолдлын тоо	Давтамжийн тоо
2.5 тб.-с дээш	1,268	317	4
	13,148	6,574	2
1.5-2.5 тб.	6,562	3,281	2
0.3-1.5 тб.	35,954	17,977	2
50-300 сая	52,460	26,230	2
50 сая хүртэлх	95,376	47,688	2
Бусад	74,570	74,570	1
Нийт дүн	279,338	176,637	

1.4. Нийт зардлын дүнг тооцох:

$$\text{Нийт зардал} = \text{Зардал} \times \text{Тоон үзүүлэлт}$$

$$3,613,544,240.0\text{₮} = 12,933.8\text{₮} \times 279,338$$

Одоогийн хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулиар бүх аж ахуй нэгжүүд сегментийн ангиллаас хамааран нэг тайлангийн маягтаар жилд 1-4 удаа тайлагнадаг бөгөөд аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тайлан гаргах татвар төлөхтэй холбоотой нийт зардлын хэмжээ нь тайлан ирүүлсэн 176,637 аж ахуй нэгжийн хувьд 2,284.6 сая төгрөг, нийт тайлан ирүүлбэл зохих 215,522 аж ахуй нэгжийн хувьд 3,613.5 сая төгрөг байхаар байна.

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тайлагналын тоог хэвээр үлдээсэн бөгөөд хялбаршуулсан горимоор хүсэлт гаргах татвар төлөгчийн борлуулалтын орлогын босго дүнг нэмэгдүүлсэнтэй холбоотойгоор 300-400 сая төгрөгийн борлуулалтын орлоготой 2,338 татвар төлөгч хялбаршуулсан горимд шилжиж, тайлан ирүүлэх давтамж буурснаар тайлан гаргах, татвар төлөхтэй холбоотой зардал 30.2 сая төгрөгөөр буурахаар байна.

1.5. Хялбарчлах боломж:

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдийг үүрэгжүүлсэн татвар төлөгчийн бүртгэл хийлгэх, татварын хяналт шалгалтад хамруулахтай холбоотой хувь хүний зүгээс гарах зардлыг бууруулах боломжийг дараах шалгууруудаар тодорхойлъё. Үүнд:

а) Хамрагдах хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломж байгаа эсэх:

Татварын ерөнхий хууль болон Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд зааснаар тухайн татварын төрлөөр бүртгүүлэх шаардлагатай хуулийн этгээдүүдийг улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн тухай бүр татварын алба нь бүртгэх байгууллагын мэдээлэлд үндэслэн цахимаар шууд бүртгэж, Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд заасан үүргүүдийг хүлээлгэж байгаа нь шинээр бүртгүүлсэн хуулийн этгээдийн тоогоор хууль тогтоомжийг биелүүлж ажиллах, төсвийн орлогыг нэмэгдүүлэх боломжтой.

б) Мэдээллийн агуулга, давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх:

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд хялбаршуулсан тайлан ирүүлэх татвар төлөгчийн тоог нэмэгдүүлсэнтэй холбоотойгоор 300-400 сая төгрөгийн борлуулалтын орлоготой 2,338 татвар төлөгч хялбаршуулсан горимд шилжсэнээр тайлан ирүүлэх давтамж буурна. Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тайлан гаргах татвар төлөхтэй холбоотой зардал 30.2 сая төгрөгөөр буурахаар байна.

в) Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх:

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд хуулийн этгээдэд шинээр үүрэг хүлээлгээгүй бөгөөд татварын хялбаршуулсан горимтой холбоотойгоор холбогдох хуулийн этгээдийн үүрэг буурна.

г) Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх:

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тайланг цахимаар болон цаасан хэлбэрээр тайлагнах боломжтой бөгөөд 2024 оны байдлаар бүх аж ахуйн нэгж тайлангаа цахимаар илгээсэн байна.

1.6. Нэмэлт зардлыг тооцох.

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгаснаар хуулийн этгээдэд өмнө байснаас үүрэг дээр нэмж үүрэг хүлээлгээгүй бөгөөд аливаа нэмэлт зардал гарахгүй болно.

Аж ахуй нэгжийн зүгээс Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор холбогдох албан хаагчид гаргах материаллаг зардлын хэмжээг аж ахуйн нэгжүүдийн татвар ногдуулах орлогын хэмжээнээс нь хамааруулж долоо ангилан тодорхойлсон.

№	Үзүүлэлт	6 тб.-с дээш	2.5 -6.0 тб.	1.5-2.5 тб.	0.3-1.5 тб.	50-300 сая	50 сая хүртэлх	Бусад
1	Материаллаг зардал /ажлын байрны төлбөр, эд хөрөнгийн элэгдэл, бичиг хэрэг, тоног төхөөрөмж, цахилгаан, дулаан, ус гэх мэт/	14.1 сая ₮	11.3 сая ₮	7.1 сая ₮	5.7 сая ₮	2.3 сая ₮	1.1 сая ₮	0.3 сая ₮
2	Үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хугацаа /цаг/	24.4	24.4	11.8	10.3	8.2	5.8	1.2
3	Зардал /жил/	2.05 сая ₮	1.64 сая ₮	0.5 сая ₮	0.35 сая ₮	0.11 сая ₮	0.04 сая ₮	0.0021 сая ₮

4	Хуулийн этгээдийн тоо	317	6,574	3,281	17,977	26,230	47,688	74,570
5	Ангилал бүрийн нийт зардал	649.17 сая ₮	10,789.19 сая ₮	1,636.20 сая ₮	6,282.32 сая ₮	2,944.63 сая ₮	1,811.01 сая ₮	159.79 сая ₮
	Нийт материаллаг зардал	24,272.31 сая төгрөг						

ХОЁР. ИРГЭНИЙ ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн зорилт нь албан татвар ногдуулах, уг албан татварыг төсөвт төлөх, тайлагнахтай холбогдсон харилцааг зохицуулах бөгөөд уг хуулиар иргэнийг үүрэгжүүлсэн аливаа зохицуулалт байхгүй бөгөөд тус хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор иргэнээс зардал гарахгүй болно.

ГУРАВ.ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Төрийн байгууллагын зардал буюу улсын төсөвт үүсэх ачааллыг дараах байдлаар тооцов. Үүнд:

3.1.Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох:

- Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тайлан холбогдох бусад суутган тайлан, мэдээ, тодруулгыг татвар төлөгчөөс хүлээн авч хянаж, шаардлагатай тохиолдолд холбогдох өөрчлөлтийг татвар төлөгчөөр залруулга хийлгүүлэн тайлан, мэдээг хүлээн авах
- Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварыг хураах

3.2. Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох:

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх хүний нөөцийн хэрэгцээг албан хаагчдийн ажлын байрны тодорхойлолтод заасан тайлан хүлээн авах, татвар хураах үүргийг гүйцэтгэх чиг үүрэг бүхий албан хаагчдын тоо зэрэг хүний нөөцийн 2024 оны мэдээлэлд үндэслэн тооцсон. Тус тооцооллоор 893 хүн/жил буюу нийт албан хаагчдын 48.7 хувь нь хуулийг хэрэгжүүлэхэд нийт ажлын цагаа зарцуулсан байх бөгөөд хүний нөөцийн хэрэгцээ нэмэх шаардлагагүй байна.

Хүний нөөцийн хэрэгцээ = Тоо (баримжаагаар)

Хүний нөөцийн хэрэгцээ = 893

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тайлагналын тоог жилд 1-4 удаа байсныг хялбаршуулсан горимд шилжих татвар төлөгчийн тоог нэмэгдүүлснээр татварын албаны үйл ажиллагааг хялбарчилж байна.

Хуулийн төсөлд тусгасан татварын албаны үйл ажиллагааг хөнгөвчилсөн эрхтэй холбоотойгоор хуулийг хэрэгжүүлэх албан хаагчдын ажил үүргийн хуваарьт дотоод зохицуулалт хийж, хүний нөөцийн хэмжээг нэмэгдүүлэхгүйгээр одоогийн түвшинд буюу тухайн хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор ажиллаж буй 893 албан хаагчтайгаар ажиллах боломжтой. Энэ нь татварын албаны нийт ажиллагсдын 48.7%-ийг эзэлж байна.

3.3. Гарах зардлыг урьдчилан тооцох:

Татварын албаны зүгээс дотоод зохион байгуулалт хийж хүний нөөцийн болон бусад материаллаг зардлыг нэмэгдүүлэхгүйгээр одоогийн түвшинд барьж ажиллах боломжтой.

Хүний нөөцийн цалингийн зардал:

Албан хаагчийн үндсэн цалингийн хэмжээг дунджаар дараах байдлаар тооцсон.

- Үндсэн цалин төрийн захиргааны албан тушаалын цалингийн сүлжээний ТЗ-7 зэрэглэлийн шатлалаар 1,539,000 төгрөг;
- Төрийн алба хаасан хугацааны нэмэгдлийг, төрийн албанд 11-15 жил ажилласан гэж үзэж 10%-ийн нэмэгдэл олгохоор;
- Зэрэг дэвийн хувьд гутгаар зэргийн дэс түшмэл гэж үзэж 17%-ийн нэмэгдэл олгохоор.

Цалингийн зардал = (үндсэн цалинг + нэмэгдлүүд)

$$1,954,530.7\text{₮}/\text{сар}=1,539,000\text{₮}+1,539,000\text{₮}\cdot 10\%+1,539,000\text{₮}\cdot 17\% \\ 1,954,530.7\text{₮}/\text{сар} \times 12 \text{ сар}=23,454.360.0\text{₮}/\text{жил}$$

Ажил олгогчоос төлөх эрүүл мэндийн даатгал, нийгмийн даатгалын шимтгэл $2,931,795\text{₮} = 23,454.360.0\text{₮} \times 12.5\%$

Нийт цалинтай холбоотой зардал $26,386,155\text{₮} = 23,454.360.0\text{₮} + 2,931,795\text{₮}$

Аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор төрийн байгууллагын зүгээс цалин, эрүүл мэндийн даатгал, нийгмийн даатгалын шимтгэлтэй зэрэг Татварын удирдлагын нэгдсэн системд бүртгэлтэй 54 төрлийн татвараас Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хуульд хамаарах 4 татварын төрлийн хэрэгжилтийг хангуулахаар тооцвол, дунджаар нэг албан хаагчийн цалинтай холбоотойгоор 1.96 сая төгрөгийн зардал гаргахаар байна.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах нэг албан хаагчид ногдох цалингийн зардлыг тооцож үзвэл:

$$1,954,530.00\text{₮}=26,386,155\text{₮} / 54 \cdot 4$$

- Материаллаг зардал:

Татварын алба 2024 онд 1,834 албан хаагчтайгаар үйл ажиллагаа явуулсан бөгөөд үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх урсгал болон хөрөнгө оруулалтын нийт 4,527,541.30 сая төгрөгийн зардал гарсан байна.

Нэг албан хаагчид ногдох материаллаг зардлыг тооцож үзвэл:

$$4,527,541.30 \text{ сая } ₮ / 1834 = 2,468,670 \text{ төгрөг}$$

Хувь хүний орлогын татварын хуулийн хэрэгжилтийг хангуулах нийт албан хаагчид ногдох материаллаг зардлыг тооцож үзвэл:

$$2,468,670.0 ₮ * 693 = 1,710,788,310 \text{ төгрөг}$$

- Бусад зардал

Татварын албаны жилийн төсөвт зардлаас цалин хөдөлмөрийн хөлстэй холбоотой зардлыг цалингийн зардал хэсэгт, үлдэх зардлыг материаллаг зардалд хамруулан тооцсон тул хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой төсөвт зардлаас илүү гарах бусад зардал гарахгүй болно.

3.4.Зардлыг нэгтгэн тооцох

			/төгрөгөөр/
Зардлын нэгтгэл	Албан хаагчийн тоо	Тооцоолсон дүн	Нийт
Цалингийн зардал	693	26,386,155.0	18,285,605,415.0
Материаллаг зардал	693	2,468,670.0	1,710,788,310.0
НИЙТ /жилээр/			19,996,393,725.0
НИЙТ /сараар/			1,666,366,143.8

3.5.Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгасан зохицуулалтуудтай холбоотойгоор хуулийн этгээдийн орлогын хэмжээнээс хамааруулан хялбаршуулсан тайлангийн маягтаар тайлагнах босго дүнг нэмэгдүүлснээр уг харилцаанд оролцогч хуулийн этгээдүүдийн хувьд татварын тайлагналтай холбоотой зардал буурахаас гадна татварын хувь хэмжээ буурсан, 25 хувиар татвар ногдуулах орлогын босго нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдүүдийн татварын ачааллын хэмжээ буурахаар байна.

--oo00oo--